

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 4 frt. **Egyes szám ára 10 kr.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társzerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromhasábos petitsor ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szögig 2 frt 30 kr, minden további megkezdett 100 szó után 1 frttal több

Mi a magyar most?

(D) Sz. István birodalmában megfoghatott a hazafiság. Meggyengült a nemzeti öntudat s kozmopolitikus szellem szállta meg az embereket. Mintha Berzsenyi kora szállt volna ismét közénk, oly lanyhák és érzéketlenek vagyunk nemzeti mivoltunk iránt. Irodalmunk, költészetünk és művészi alkotásaink épügy, mint ruházatunk, szokásaink és erkölcseseink veszítik a magyar jelleget. Sőt az emberek is megváltoztak. A lovagiasságot a jogtiprás; a nyílt, szokimondó jellemet a két-színűség s a körülményekkel való gyáva megalkuvás módja váltotta fel. Mintha kieserlített volna az embereket, s mintha a haza területén egy idegen nép váltotta volna fel az uralkodó magyart, oly szintelenek vagyunk.

A faji tudat hanyatlásának kora ez, ugyanakkor midőn a szomszéd birodalmakban éppen a nemzeti önérték emelésén fáradoznak; midőn a sovinizmus az összes nemzeteknél erényszámba megyen. Pedig a magyar büszke és büszke volt mindig arra, hogy magyar, ki a mult harcaiban nagy szolgálatokat tett az európai emberiségnek. Ma szintelen és esendes, nem emlegeti magyarságát sehol, kozmopolitáskodik és a hangos nemzetiségek között vizet se zavarva, éli napjait. És ez nemesak a közéletben megy így, de már az irodalomban és a költészetben is a világpolgári irány terjedése-

ről Gyulai és Beöthy erősen panaszkodnak, a művészetnek pedig már évek előtt ugyanezt vetette szemére Ipolyi.

Mi dolog ez, honnan ez a meggyengülés a faji tudatnak, a nemzeti önértéknek? Hiszen 1825-től 48-ig és a 60-as években oly fejlett nemzeti életünk volt, mely ritkította pártját. Hogy van az, hogy míg a német büszkeségének tartja ápolni az ősgermán erőt, s az angol megvet mindenkit, a ki nem angol, sőt az apró-cseprő népek itt alattunk az al-Dunánál, szerepet kérnek az európai koncertben, csak mi hanyatlunk a minden nép életéről tanuskodó nemzeti öntudatban? Hiszen csak nem a szocialisták a mi szellemi vezéreink, a kik nem ismernek hazát? Nem, másutt a a baj; a magyar félreértette azt a türelmet, melylyel a hazában lakó nemzetiségeknek tartozik és hozzá az utolsó politikai küzdelmek oly irányt vettek, mely letérve a politikai viták teréről, az embereket veszítette össze odáig, a mi ugylátszik már a hazafias egység érzetének rovására megy. Ezek teszik most szintelenné közéletünket a hazafiság rovására.

Hát a mi az elsőt, a nemzetiségi politikát illeti, a magyar mindig tudott türelmes lenni, de az már nem türelem, hanem nagy hiba, ha az uralkodó faj nemzeti jellegével vonul vissza csak azért, hogy csendben tartsa a nemzetiségeket. Ez semmi politika. Ellenkezőleg, fennen kell hirdetni az országnak

magyar nemzeti jellegét és a nemzetiségekkel meg kell értetni azt a régi történelmi kapcsolatot, mely őket a magyarhoz fűzi. Meg kell értetni velök, hogy történelmi alapon alakultak az erős államok s hogy nincs oly állam, mely nem a különböző nyelvű népekből alakult volna.

A nemzetiségi fészkelődés agyrem, hisz tiszta vér nincs többé, se német, se szláv, se angol, az mind keverék s mindenütt a sokféle nyelvű népből egy lett az uralkodó.

Magyarországban a magyar. S ha a multban nem is olvasztotta magába erővel a más nyelvű, de itt lakó népeket, mint a német vagy az orosz, azért a vezérszerep az övé, s a magyar haza földjén lakó ember, bármilyen nyelvet beszéljen is, nem lehet más, mint a magyar nemzet tagja. Tiszta vér, tiszta nép nem létezik, annyira igaz ez, hogy közelről véve példát: a horvát aspirációkat is a német nevű Strossmayer, a csehekét a német nevű Rieger képviseli, éppugy, mint a németek vezére a szláv eredetű Bismarck volt. Hogy egyik nyelvű nép a másikba olvadjon, az történelmi törvény, azért a nemzetiségek dédelgetése a nemzeti jelleg rovására, sehol erős nemzeti életre nem vezetett, nálunk sem fog vezetni, a struc-politika még kevésbé.

Tudták is ezt nemzetiségeink s vetekedtek a hazafias áldozatokban, míg a szerencsétlen osztrák politika Metternich óta fel

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

Utazás a drótosok országában.

A podhragyi várról egy igaz mesét mondunk a XVI. századból; a vár Podmaniczky család birtoka volt:

A két rabló testvér Podmaniczky János és Rafael, kik híven tudtak mindenkor megosztzkodni a rablott kincsen, sehogysem bírtak egyeségre jutni egy becses gyöngyön, melyet a véletlen karmaik közé juttatott. Mindegyik akarta a gyöngyöt egészben és egyedül bírni; semmi kincsel nem hagyta magát érette kárpóltatni a másik. És ez a gyöngy nem a persa öböl fenekén egy kagyló bensejében növekedett nagygyá, hanem Hedvig volt, Lassinkovits, egy sziléziai lovag leánya, ki atyjával együtt egy rabló kirándulásnál a főúri zsvány körmei közé került.

Utazás, ki feltekintesz a pusztuló várra, melynek csonka tornyai mintegy húzódoznak a Vág vizétől, hogy ne kelljen megpillantaniok ennek tükrében eltorzult képmásukat; ha nem tudnád megfajteni a vár pusztulásának okát: keresd az asszonyt.

Podmaniczky Ráfael dacolt a királyi haddal,

ellentállott Szunyogh György és János Budatin urai harcedzett martalócainak, de szívós erejét megtörte egy gyöngye asszonyi lény. Akin nem fogott a fegyver golyója, az Amor nyilától megsebezve hullott el. Mint a süket fajt, mely mindig óvatossan messziről kerüli a vadászt, de a pázrás idejében ugy szólván a puskaocsóval el lehet érni. A míg Rafael hasztalan ostromolta a gyöngye női szívet, az alatt Hedvig fivére észrevétlenül bevette az erős várat, úgy, hogy a sebzett szívű zsvány-szeladonnak a saját otthonából gyáván menekülnie kellett. A szabadító testvér nem foghatván meg a rabló ölyüt, dühében a fészket pusztította el. Felgyújtá a szédítő szirten pompázó várat, s a fellegekben lobogó máglya bevilágítván az egész Vág völgyét vörös fényével érhető, mindenki által olvasható nyelven felírta a sötét égboltozatra az örökké való mondást, hogy: Lassan jár az Isten, de mégis elérkezik!

Ennek a mondásnak szomorú emlékköve a pusztuló vár. A környék később a hadverő Ballassák, majd Szaparyak kezébe került s napjainkban Popper birtokában van, ki róla vette fel nemesi predikátumát: *Popper von Podhragy*. A mit egykor kelevézzel, buzogánnyal szereztek meg a harcias ősök, azt a mostani Poppernek atyja tutajokkal hódította el utódjaiktól. S míg

századokkal ezelőtt a hatalmas várurak százával küldték a vár ellen csákányok, alabárdos jobbagyaikat, e század közepén Thurzó bicssei várának fakeskedő bérloje talpas tótokat küldött reájok. S mint látszik nagy sikerrel. Sic transit gloria mundi.

Míg én ezeken tünődtem, társam könnyű lábaival már messze behatolt a manini hasadékba; sugár fekete alakja élénken rajzolódott a törmelékes szikláknak fehér bordáin. — Hej Laboda, Laboda, lábad ide amoda! mordultam rá mire egy árnyas sziklaszorulatnál utólértem, hol ő már egy előttem eddig ismeretlen csomag kibontásával foglalatoskodott. A rakomány zsiros burkolata után itélve teljesen kizártnak látszott, hogy brüsszeli csipke legyen benne. Nem is volt. Előre látó gondos kezek adománya Trencsénből, melynek bizony nagyobb hasznát vettük a manini hasadékban, mint a táskánkba préselt olvasmánynak. Van a manini szikla szorosban olvasni való elég. Olyan pompás nyitott könyv ez, melynek messze vidéken nem találni pártját a természet könyvtárában, csak olvasni tudjon az ember.

Letelepedtünk egy függő sziklatömb alatt kiterített pázsit-szönyegen. Társam a sziklát előbb alaposan megvizsgálta, s szakértőleg megnyugtatótt, hogy a kömenyezet addig le nem szakad,

nem izgatta őket az uralkodó magyar faj ellen, azóta szakadozik a közös nemzeti önérték. S kinek van abból haszna? Senkinek, legtöbbet pedig szenved tőle a haza: míg ha a történelmi fajolvasztó törvényt szem előtt tartjuk, kezét kézhez fogva, virágzó, erős nemzetté válhatnánk.

A másik baj azok a viszonyok, melyek az egyházpolitika óta fejlődtek, midőn a hars egyenesen személyi ténnyé vitették át a nemzetiségi szószszal öntetett le. A politikának megvan a saját területe s már régen kifejtette Macchiavelli, hogy az uralom hatalma: de odáig sohasem mehet, hogy a nemzet gyengítésére, idegen aspirációk ápolására tévedjen. Mert a legnagyobb és a leghevesebb politikai küzdelmek között sem szabad szem elől téveszteni, hogy: a haza minden előtt. Hisz — hogy nagy példát hozzak föl — Jézus is, midőn szülőföldje törvényét be nem fogadta, sőt végtelen szeretetét hálátlansággal, keresztalállal jutalmazta, sirt ugyan földieit fölött, de hazáját nem szünt meg szeretni soha. Hát maradjon nálunk is a politikai küzdelem, de ne zavarja fel soha a közviszonyokat annyira, hogy a dulást a haza sírasa meg.

A sz. István birodalmában hanyatlott hazafiságnak tehát új életre kell kelnie; ebredjünk mindnyájan a magyar nemzeti öntudat fenséges érzelmére és vessük le a kozmopolitizmust, a szintelenséget. Vallja magát mindenki magyarnak, s ezt a jelleget adjuk meg az irodalomnak és a művészetnek, adjuk meg a közéletnek, szóljon többször ajkunk a honszerelmről. Támogassunk minden intézményt, mely a nemzeti egység megerősítésére vezet s vessünk el minden partikularizmust. Csak erős nemzet tiszteletreméltó, de erős csak az a nemzet, melynek minden fia átérzi a nemzeti együvértartozás köteleességét.

Sz. István kereszténynek és magyarnak akarta ezt az országot; ezen az alapon állott az ezer évig, a gondviselés akarata, hogy ilyennek maradjon tovább is. Ma, sz. István nemzeti ünnepén, nincs, nem lehet üdvösebb

cselekedet részünkről, mint az erről való gondolkodás. Úgy legyen!

A katolikus kongresszus kilences bizottsága szeptember 12-én megint összeül, a mikor is átveszi az autonómia szabályzatának tervezetét. A bizottság a javaslatot részleteiben is azonnal tárgyalás alá veszi, azután pedig jelentése kapcsán a 27-es bizottság elé terjeszti. Ha ez a bizottság siet tárgyalásait befejezni, akkor a kongresszus plénuma még ebben az évben folytathatja működését. — Így a hivatalos közlemény. Látjuk, hogy lassan megy a munka, hogy egyúttal biztosan-e, az majd megváltik. Kétségtelen jelek arra mutatnak, hogy a katolikusok követelménye a három főkérdésben, a főkegyuri jog s ezzel a főpapjelölés, az alapítványok és az iskola-ügy kezelése körül nem fog valószínű a teljes önállóság értelmében, mert a mai államfejlődés az autonómiának nem kedvez s a meglévőket is a kormány befolyása alá tereli. Mi legfellebb annyit nyerhetünk, hogy befolyásunk ügyeink vezetésére az eddiginél nagyobb lehet, de ügyeinket a kormánytól sohasem fogjuk függetleníteni, mert azt mondják, az ellenkező az alkotmányos kormányformával. Okosan érvényesítve e kis jogot is javulhat a helyzet, de reményeink egyáltalán nagyok ne legyenek.

A hazafiság. Egyik t. lapjaink vezércikkben foglalkozik e kérdéssel és a sovinizmusról a következőleg nyilatkozik:

„Hát mi az a sovinizmus? Ez az igazi hazafiság, mely nem enged egy lépést sem ott, ahol a magyarság érdekeiből kell áldozatot hozni s mely minden alkalmat megragad, hogy elvesztett nemzeti kincseket, nemzeti vonásokat, nemzeti javakat visszahódítsa a hazának. Olyan nemzeti viszonyok között, mint a miénk, nem szabad egy lépést engednünk a magyarság jogaitól s ahol nem állunk erősen, ott legyünk kétszeresen éberek, nehogy ellenfelünk kihuzzák lábaink alól a talajt. Csak pillantsunk át más országokba s nézzük, hogy nincs-e mindenütt ugyanaz a nemzet-türelmetlenség s nem tekintik-e mindenütt hazafias erénynek a sovinizmust? *Németország tüzzel-vassal németesítette Posenben a lengyeleket, Elzász-Lotharingiában a franciákat. Az orosz balti tengeri tartományokban becsukják a német egyetemeket. A franciák kiűldözik délen az olaszokat, az olaszok meg a franciákat kergetik a határon túl. S itt közelünkben, Ausztriában des késsel állanak szemben a német, a cseh, a lengyel, a szlovén és az olasz.*“

Hát tény, hogy nem megvetendő példát hoz fel. Csak az a kérdés, vajjon szabad-e erőszakot, türelmetlenséget valakinek alkalmaznia csupán

azért, mert az neki előnyére válik. S kérdés mennyiben segít a dolgon az, hogy példákra hivatkozunk. Ez nem hazafiság t. tagtárs, hanem: bellum omnium contra omnes. Ez nem csak nincsen megengedve erkölcsileg, de nálunk még csak nem is politikai. Elvégre is politikai szempontból talán megjárja olyan országban, a hol 37 millió francia mellett néhány százezer olasz van, 50 millió német mellett 3 millió lengyel, vagy 80 millió orosz mellett két millió német. Ott politikai szempontból nem jár veszélylyel hangoztatni azt az elvet, hogy csak nekem szabad élnem, nekem pedig nem. — De jó példa van a közlemény utolsó részében, a hol az osztrák állapotokra történik hivatkozás. Hát csakugyan olyan ideális állapotok azok az osztráké, hogy nekünk is utánuk kellene mennünk? Azt akarjuk-e hogy késhygyre menjenek a hon különböző lakói egymás ellen? Nem is egymás ellen, hanem közösen valamennyien a magyar ellen? Hozzá még olyan körülmények között, mikor a vörös-fehér-zöld határoszlopon kívül olyan kevés barátja van a magyarnak. — A nagy nemzetek példáira, hozzá helytelen példáira utalni, — ami másnak jogfosztásával jár, az mindig helytelenítendő. Magyarországon óriási veszedelemmel jár. Ez nem hazafiság, hanem a legrosszabb szolgálata a hazafiságnak, melyet utóvégre lehet mentegetni, de igazolni nem lehet. Nálunk sem az ország konszolidációja, sem a magyartól különböző nemzetiségek paritásos számaránya nem indokolja a harcot. Nekünk a különböző nemzetiségeket bekérez, egyetértésre, nem pedig harcra, viszálykodásra kell izgatnunk. Ebben rejlik a legnagyobb hazafiság, ez a leghasznosabb sovinizmus.

A pálinkás Felvidék.

Dr. Prohászka a következőket írja a Felvidékről: Ami a rozsa a vason, ami a gomba a törzökös fán: az a népeken az elharapódzott, hagyományos bűn. Por lesz a vasból, redves szemét a tölgyből s rongy a népből. Mihelyt az ilyen bűn elhatálosodott a népben, öröksége a romlás: az ilyen büntől halmak, hullanak, vesznek a népek mint a legyek. Ilyen a pálinka-ivás a mi népünknel, s kivált a felvidéki tótoknál.

Valamint az ördögvar a szervezetet meggyengíti, azután elékteleníti s végre elsorvasztja; ugy a pálinkázás is gyöngíti a legtörzökösebb nemzedékeket: pufók, duzzad, szivacs-pofákká torzítja a nép szép arcvonásait; butává, állatiassá, rongyossá teszi gyermekeit s a községeket rotha-

íróvá, mire elvegezzük egyszerű ebedünket. Nem is szakadt le, sőt erős a gyanum, hogy mostanáig is ott áll, habár a szorulatban rendetlenül szerte-szét heverő sziklaroncsok azt bizonyítják, hogy az ijesztő kötőmegek nincsenek elválaszthatlanul egymáshoz tapadva.

A manini hasadék nem hosszú, de egyike a a Kárpátok legszebb részletének, úgy hogy a vágvölgyi turista-egyesület nagy szolgálatot tenne a természet barátainak, ha Trencsénmegye ezen gyöngyére nagyobb nyomatékkal hívná fel a közönség figyelmét, Eddig csak a vadász látta ezt az ördögárkot, vagy a környéki paraszt, kit arra vezet útja hazafelé. Az előbbi nem keres mást mint özet, az utóbbi csak átkozott követ lát, melyen nem terem semmi. Ez jobb szeretné ha a festőileg szakgatott vadregényes sziklák helyén néhány száz holdnyi termő humus volna. Előtte az csak átkozott kemény kő, melyet rosz kedvben teremtett az Isten. Ne csodáljuk, ha az éhes gyomor kevesebb érzékeny a poezis iránt; ak-gondokban született, a bü és szegénység nehéz talyigája elé fogott felvidéki tót nem sok megbámulni valót talál a páratlan hegyszorulatban, mely előtte már amugy is megszokott, mindennapos. A vadregényes szoros Vág-Héve-állomástól kényelmesen sétálva egy óra alatt elérhető s be-

járható s nem bánja meg senki aki utját e helyen megszakítja.

A manini hasadék egy hatalmas vízmosás; a rajta keresztül folydogáló kis csermely évezredes munkája. Néhol oly szűk, hogy kiterjesztett karjaiddal mindkét oldalát érinted, míg fejed felett százméteres sziklák meredeznek az égbe. Vannak helyei, hová a napsugár soha be nem hatolt. A vágvölgyi turista-egyesület az óriás „kutyaszoritóban“ egy gyalogutat hevenyészett, mert különben egyik körül a másikra kellene ugrálni, mely nehezen nyújt támpontot, mert sikosra nyalják az örökké csacsogó patak hűs hullámai.

Mikor esős az idő, vagy olvad a hegyekben a hó, akkor a bécses szelid patak tajtékzó dühlvel lefoglal minden talpalatnyi földet kizárólag önmagának s türelmetlen örvénygással vájkál a kemény kőzetben maga előtt rugdosva a levált szikladarabokat. Ilyenkor nem volna tanácsos vele szembe szállni. Egy középfajtájú felhőszakadás itt akkora kataraktát teremt, hogy száz mázsás levált sziklatömbök menekülve gurulnak utjából. Vadsága, szűk volta miatt elsőbbséget adok a manini szorosnak a szulyói völgy, valamint a Tyerchova mellett terjeszkedő vrátnai völgy szoros felett, s nagy köszönettel tartozunk egy fiatal trencsén-

író társnak, hogy figyelmünket e természeti csodára irányította, mely az alpesek között is méltó helyet foglalhatna. Egy forduló pontnál, hol olyan szűk a nyílás, hogy két gyalogjáró is alig térhet ki egymásnak, az átellenben lévő falon hatalmas odut vajt ki évszázadok alatt a háborgó özőn, s az odu sötét falára Ráfael ismert, könyökére támaszkodó angyalát rajzolta egy ötletes művész. Csak közönséges fehér iskolai kréta, csak néhány egyszerű vonás az egész, de olyan pompásan fest az angyalfő a pokol ezen bejáratánál, hogy jobb gondolatot drága pénzen sem lehetett volna rögzíteni e zord, rideg falakra.

Az évezredes mosás a legfurcsább alakokat teremtette meg a szikla oldalán, melyeknek a nép fantáziája különféle neveket adott. De e tekintetben a szulyói és vrátnai völgy, ugy a szikla alakzatok sokasága, mint bizarr volta miatt a manini szoros felülmulja. Egy jó felőraig tart így nehéz szorongás között az ut, s egyszerre kitágul a völgy s szabadabban lélekezünk fel a hegyek nyomása alól. A hegykatlan hova jutunk jóllehet csak egy órányira esik a Vág mentén kanyargó országuttól, de éghajlatra nézve, mintegy két héttel áll hátrább amannál. Mert míg itt már keresztben sárgult a gabona: addig a zászkaljei völgy a legbujább zöldben pompázott.

dó szemétdombokká. Minden ház, minden család egy-egy telepe a satnyuló szervezeteknek, minden család a korhely apán és anyán kezdve, le a „rumprik“-ot hajtogató, ingben járó gyerekekig egy-egy bokrétája a penész virágnak; de ha e satnyuló szervezetek, e penész-virágok fonálát keresed s kutatod, elérsz a korcsmához; itt van gyökere, itt forrása a pusztulásnak.

A korcsmánál bűzhödtebb méregkonyha nincs. Jáger Mari s a többi hódmező-vásárhelyi hölgy palósi bon-bonokkal traktálta kegyeltjeit a pálinka-méreggel szemben; mert Jáger Mari szereivel egész népeket nem lehet kiirtani, de a pálinkával lehet; még pedig törvényesen, sőt örmére az államnak, melynek regale-jövedelmeit a korcsma srófolja fölfelé. A nemzetgazdaság is óriási károkat vall a pálinkázás által; a nép munkaképtelenné válik; esze fölfordul; idegzete föl van dülva; az egész ember néhány napra tisztára megvan bolondulva s munkaképtelenné téve.

Ezeket a károkat szívesen ismerik el honfiak s honatyák. De ki segítsen rajtuk?

Sürgessünk-e törvényt a tetet-lelket ölö pálinka ellen? Mit csinálna akkor a pénzügyminiszter? s nem isznak-e akkor is egyre tovább a magyar és tót atyafiak?

Mondjuk-e ki, hogy valamint tilos mérgeket árulni: épp ugy tilos pálinkát mérni ott, ahol visszaélések fordulnak elő? s hol nincs visszaélés?

Mondjuk-e ki, hogy azt a zsidót, ki lerészegedésig ad valakinek pálinkát vagy arra a régi 25-re kell érdemesíteni vagy italmérsi jogának elkobzásával mint nemzetgyilkost pénz- és börtönbüntetésre ítélni? Oh, ugye-e, ha volna is ilyen törvény, ritka zsidón vernek el azt a régi 25-ös strófát.

Nem, nem ezt; ez mind hiába. Erkölcsi téren a mogyorópalca csak másodrendű tényező, s ha egymagában marad, eltörik mint a hatéves kerti karó, melyet a bab mellé szurkálnak; még azt a kuszó bab-indát sem bírja el.

De nézzétek a Felvidék sok községét! Ott pálinka van, de nem iszzák; ott korcsma van, de üres; ott a penésztelep duzzadoz, de nem bírja bevinni penészfonalait a házakba; ott a bacillus-ág meg van hordva, de a zsidó egymagában hever rajta; ott a méregkonyha fortyog, de a becsületes tót nép nem bódul tőle. Van pálinka, de nem iszzák. Pedig nincs törvény, nincs tilalom; nincs a deres, nincs kihirdetve az italmérsi jog elkobzása. De sőt csalogat a zsidó; kínál, puffra is ad, s a nép nem iszik. Többet mondok, vándorutra megy a drótos Zákopeséről. Viszoká-

Zászkaljen a nép már egy egész századdal van hátrább a szorosán vett Vágvölgy lakóinál. Feketére füstölt fából készült viskók, egy arasz széles, két arasz magas ablakkal, tisztátalanság, trágya, piszkos mindenfelé. Inkább fakamara mint emberi lak, s hozzá oly rendetlenül építve, hogy az idegennek fogalma sincs, merre van az utca. Ez voltaképen semerre sincsen, mert ahhoz legalább ház-sor kívánatik, már pedig Zászkaljen házsor nincsen, hanem a százalmas alacsony fabódék oly rendetlenül gubbaszkodnak egymás mellett, mintha nem is számító ember építette, hanem az ördög potyogtatta volna szerteséjével.

Amilyen a falu, olyan a népe. Vén, múmiává összeaszott öreg anyóka ült egy udvar szemétdombján, hová ut hiányában eltévedtünk. Csontvázszerű lesóványodott karját alig bírta felemelni, hogy megmutassa nekünk az irányt. A mezőn marhat legeltető mintegy 8 éves gyermek itt is és a szomszédos Vrch-Teplán is bambán nézett maga elé, kérdésünkre nem adott választ, némán szótlanul túrta, mikor kezébe nyomtunk néhány krajeárt, mintha csak kavicsot kapott volna. Nyilván nem tudja még a pénz értékét. Egészen sajátzerű ellentéte a természetnek az emberekkel. Fent a hegyeken sötétzöld pompázó fenyvesek, melyeknek alja világos zöld pázsit lepelbe van

ról; elbarangol, elbujdokol sok lebuj mellett, vígan esengő pálinkázók mellett, s nem tér be, s visszatér két-három évi vándorutjáról, anélkül, hogy egy csepp pálinkát ivott volna. Tudok egy esetet, hogy az az alföldi uri ember, ki a drótos munkája után megkínálta borral, kosarat kapott s elragadtatásában annyi állhatatosság fölött irt annak a derek irtványos plebánosnak s gratulált neki népéhez és buzgalmához!

Sok falu van, ahol alig isznak pálinkát. Sok falu van, ahol a nép megfogadja, hogy Istenért ezt a mérget magába nem szívja; s kevés kivétellel derekasan szavának áll. Ily helyeken nem kell törvény, mert ott az isteni törvény, nem kell deres, mert ott az oltár, — nem kell korcsma, mert ott a templom. Ily helyeken föléled reményünk a népek s a nemzetek életképessége iránt; föléled buzgalmunk, hogy a rideg mechanizmus helyett az örökké eleven, erkölcsi erőkhöz folyamodjunk. Van-e tiszteletreméltóbb ügyekvés, mint ez a népelevenítés? van-e tiszteletreméltóbb nép, mint az ily nemzedék, melyet sem veszendő jószága, sem a zsidó gazdagodása nem térített magához, de fölcusdott saját erkölcsi hanyatlásának láttára, melyet a hit tárt elé? s végül vannak-e tiszteletreméltóbb honfiak, mint azok a férfiak, kik az alkotmányos jogok romjain, a közigazgatás gyarlóságai közepette, a templomokból emelnek a népjólétnek, az emberi méltóságnak s a nemzet reményeinek erődöket és bástyákat? Neveik nem pattogósak, ujságok nem kürtölik érdemeiket, de akik a helyszínen látták buzgalmuk műveit, azok elismerik, hogy a nép nem köszönhet senkinek annyit, mint nekik.

Ujdonságok.

Bende Imre nyitrai püspök ur ő mlga f. hó 18-án mint a király ő felsége születésnapján az ünnepélyes isteni tiszteletet ő maga tartá személyesen. Délben a főpásztor díszbedet adott, melyre mintegy 70 személy volt hivatalos. A püspök ur lelkes felköszöntőt mondott az uralkodóra, melyet a vendégek állva hallgattak végig. Sz. István napján ugyancsak a főpásztor tartja az isteni tiszteletet s a püspöki díszbedet szintén több személy kapott meghívást. Jövő hétfőn aug. 22-én ő méltósága hosszabb tartózkodásra Mocsokonra távozik.

A király születésnapját városunkban is a szokásos ünnepélyességgel ülték meg. Kora reggel az összes köz- és néhány magánépületen

takarva, körülöttünk ozontól duzzadó levegő mindennemű alpesi flóra illatával fűszerezve, s oly kevés nyomát vettem észre a természet ezen áldásainak az emberen.

Egy fabódé oldalán, bűzös trágyadomb felett drót rácszattal védett széles tábla volt ezen magyar felirattal: *Házassulandók hirdetési táblája.* — Tehát a polgári házasság ide is elhatott, ezzel akarják a magyar állam tekintélyét hangsúlyozni a nép előtt. A kép olyan groteszk volt, hogy az embernek nevetni való kedve lenne, ha nem volna a látvány oly szomorú. Kenyér, kereset és iskola kell nektek elmaradt hegylakók, nem állami hirdetési tábla. A község lutheránus.

Utítársam, mint említém, kitűnő gyalogoló volt, úgy hogy csak nagynehezen bírnám ki vele a versenyt, ha az Isten epret nem ültetett volna ellensúlyozásul az ut mentére; így aztán mindig magam kerekedtem felül, s a differencia csak akkor nyert némi kiegyenlítést mikor elfogyott az eper. Így aztán nem csoda, ha a jó három órai ut 5 és fél óráig tartott mire Szulyóra értünk, hogy a Jókai által is megrajzolt híres sziklakapuját megbámuljuk. A házak itt is fából vannak, de már valamivel rendezettebbek, mint Vrch-Teplán, Andaházi Pál szerény urasági laka, meg egy százalomra méltó lutheranus templom.

cimeres nemzeti zászlók lengtek. Dél előtt 9 órakor a székesegyházban hálaadó istentisztelet volt. A közönség részére fentartott, ez alkalommal arannyal gazdagon díszített veres posztóval bevont padsorokban Thuróczy Vilmos főispán, Markhot Gyula alispán, dr. Rudnay Sándor polgármester, dr. Gyürky Géza megyei tiszti főügyész, Rédeky Géza rendőrkapitány, számos törvényszéki bíró, állami és megyei tisztviselők foglaltak helyet. Reggeli 8 órakor pedig a sátor tábor kápolnájában Pelcsárszky Ananiás zárdafőnök szintén tartott szent misét, melyen Páva Emil tábornok dandár parancsnok, Balás ezredes ezredparancsnok, az összes honvéd törzs- és főtisztek, számos tartalékos tiszt és a legénység vettek részt, a legénység és a beosztott tisztek tábori felszerelésben, tölgyfalombbal sapkájukon vonultak ki. A mise főbb részénél a legénység dísz sortűzet adott, melynek végeztével a tábornok előtt elfelírozott.

A nagy-boldogasszonyi bucsu. Az ez idei kettős ünnep összehasonlíthatlanul több vidéket hozott városunkba, mint közönségesen. Már vasárnap reggel ellepték a város utcáit az idegenek. A hány vidék, annyi viselettel találkoztunk lépten nyomon. Délután 3 órakor indult ki a vártemplomból a körmenet a Boldogasszony temploma felé, melyet dr. Bobok József apátkanonok vezetett. A hőség elviselhetlen volt, s alig hogy a menet a templomba ért, kelet felől óriási vihar keletkezett, mely fákat tépett ki, karvas-tagságu ágakat tört le, számos vásáros bódékat alapostól felforgatott, s néhányat a szomszéd szántóföldre vitt. A szentkép árusok apró képeit egy szelroham egyszerre felvitte a levegőbe és szét szórta az egész környéken; egy a kórház előtt letört faág egy Szolcsánszky szül. Hudák Zsuzsanna nevű 32 éves nemesényi pórnőre esett, úgy, hogy azonnal a kórházba kellett szállítani. Egy sátoros kereskedő 8 éves kis fiát egy sátor maga alá temetett, ez is megsérült fején, ezt is a kórházba vitték. Erre óriási zápor következett eleinte sűrű jéggel. Az ezernyi nép menekült a hová tudott, a templom amugy is tele volt, oda nem juthatott senki, a tornác és a paplak folyó-sója csak egy néhány száznak nyújthatott menedéket. Az uton levők a sörgyár tágas kioszkjába menekültek, hanem a templom körül maradtak nem vonulhattak sehová, azok bőrig áztak. Mintegy 20 perc múlva elállt az iszonyú vihar és zápor, félóra múlva pedig megszáradt a gyepek és az emberek visszatértek előbbi helyeikre, csak a sátorok közt lehetett még látni a pusztulás nyomait. Legtöbb kárt szenvedtek a mézes bábosok, kiknek süteményei legnagyobb része pocsekká

A katolikus templom is egyike a legelhagyottabbaknak az egész egyházmegyében, de a lutheranus az minden képzelhető felül.

Nyilván azért hallgatják annak restaurációját, mert hiszen a lutheranusok még inkább el van hagyatva. Igaznak igaz lehet, de vajjon elegendő ok-e, az már más kérdés. A paplak ajtajánál, hova befelé törekedtünk, hatalmas komondor fogadott, s jobb ügyszó méltó buzgósággal, teljes erejével iparkodott utat állni a két idegennek.

— Nero, Szultán, vagy hogyan anyakönyveztek el a civilmatrikában (mióta adót fizetnek, tudvalevőleg ezeket is nyilvántartják) — mondom — te nem hiába eszed urad kenyerét. Nem akartam belépni először egy idegen házba azzal, hogy leülsem a házőrző eb derekát, mely csak kötelességét teljesíti. Végre előjöttek a házbéliek, s nagynehezen kiegyenlítették a köztünk levő differenciát. A lelkes nem volt otthon. Az udvaron egy hatalmas kakas néhány tyúkanyó társaságában magot szedegetett. Társam nyomban magyarázni kezdte, hogy csak hallgassam a kakas szavát: — Ez a jobbik! Ez a jobbik! — szóla a him, mire a tyúk jóváhagyólag megerősíti: A biz a! A biza!

(Folyt. köv.)

lett. Este már a szokott képet mutatta a környék. 8 órakor mikor már beesteledett, felvillant az égő gyertyák ezrei, melyeket a bucsusok kézben tartva, proceszióval körül járták a templomot, Mária díszeségét énekelve, miközben a nyitrai zenekedvelők egyletének teljes zenekara Mária-dalokat játszott. Nemsokára a vásári zsvaj elcsendesedett és csak az ajtatoskodó nép zsolozsmái hallatszottak a távolból. Hétfőn reggeli 1/2 8 órakor újra körmenet indult a székesegyházból, melyen óriási népsokaság részt vett. Mig Belák József a templomban magyar szentbeszédet mondott, addig a szabadban Skoluda Lajos németül, és Hevera János tót nyelven hirdette az Isten igéjét. A fő isteni tiszteletet Jeszenszky Alajos kanonok mondta fényes segédlettel, mely után Hevera János vissza vezette a körmenetet a várba. Délután újból indult körmenet a piarista templomból kifelé, hol ünnepélyes áldással befejeztetett a búcsu egyházi része. Az idegenek szétoszlottak, a kereskedők felszedték sátorfaikat és nemsokára csak gyümöleshulladék és eldobott papírdarabok hirdettek azt, hogy pár órával ez előtt ezer és ezer messze vidékről jött ajtatoskodó zarándok itt tanyáztak.

Személyi hírek. Zalka Lajos nyitrai ipartestületi jegyző ezen állásáról lemondott, helyébe Massányi nyitrai adótiszt lett ideiglenesen kiküldve. — Rziha Arthur állami főállatorvos aug. 18-ától szept. 1-ig szabadságra ment. — Sevesik Gáspár kir. táblai bíró Nemes-Kottesón tölti szabadságidejét. — Csepreghy Ferenc és Mihálik Oszkár a budapesti Ludovika-akadémia növendékei a 14. számú nyitrai honvédezhöz hadapród tiszthelyetteseknek nevezettek ki.

A nyitrai orvosok és természettudósok egyesülete f. hó 30-án Szokolcán tartja évi rendes közgyűlést. Az ülés kezdete délután 5 órakor.

A kis-tapolcsányi főhercegi udvarból. Klotild főhercegnő, Fülöp orléáni herceg és neje Mária Dorottya főhercegnő ő fenségeik f. hó 11-én a delutáni vonattal elutaztak Kis-Tapolcsányból, ahol a fenséges házigazda József Agost főherceg vendégével, Fülöp orléáni herceggel, többször voltak cserkészeten az uradalom vaddús pagonyjaiban. Fülöp herceg, aki szintén kitűnő vadász híreben áll, több szép lövest tett őzbakokra, így a kereszturi völgyön át 500 méter távolságról leterített egy őzbakot. Kevesebb szerencséje volt a szarvasokra, bár többször egész farkukat látott, de részint lőtávolon túl, részint oly sűrűben, hogy löni nem lehetett; József Agost főherceg egy szép szarvaspéldányt terített le.

A szépítő-egylet mult hétfőn tartott választmányi ülésén egyebek között foglalkozott a lapunk által mult számában felvetett „Vér-ut” elnevezéssel, azt törülte s az illető utat ezentul „Felső-zobori ut”-nak fogják nevezni, valamint az „Orbán-utat” Sz.-Orbán-ut”-nak.

Telefon Nyitrán. A városi telefonmunkálatok Kelemen mérnök vezetése alatt rohamosan haladnak előre. A házak tetején feltűnt keltenek a telefon árbocok, melyeken, hosszú sorban 10—20 elszigetelő pohár, mint ugyanannyi hófehér madarka ül. Ma kezdtek a feszítést. Mindenesetre szokatlan dolog, mikor poros, elnyűtt ruhájú munkások „feszítenek”, de igaz. Feszítik t. i. a sodronyokat a tartókra, mely fura fővárosi színezete lesz Nyitrának, ha az a temerdekek telefon-huzal ki lesz feszítve. Eddig az előfizetők száma csak 35, a Zoboron kettő. De tervbe van véve legalább 100 előfizető, mindegyiket kettős huzallal számítva 200 huzal, mely mind a pósthivatal felett sűrűsödik össze, s egészen sajátzerű kinézést ad a barátságos polgári háznak. Tegnap Miksz Ferenc postafőnök és Kelemen mérnök társaságában volt alkalmunk megtekinteni a postaépület padlásán az előkészületeket, melyek a laikus emberre egészen meglepők. — Érdekes a villámcsapás elhárítására készített készülék. A villámnak kényelmes utmutatója t. i. a telefon, de ennek ellensúlyozására

a postaépület padlásán egyelőre 50 villámhárító van felállítva, melynek feladata a netán lecsapott légköri villamosságot lecsapolni. Ugyanoly villámhárítója, (vezeték a földbe) lesz minden egyes előfizetőnek. Igen csinos maga a beszélő és jelző készülék, mely egymaga egyenkint 40 frtba kerül. Készülék, valamint a bevezetés költségeit maga az állam viseli. Jövő héten elkészül az első huzal és összeköttetés, szeptember első hetében pedig átadják a közforgalomnak.

A nyitrai 14. sz. honvédezhöz f. hó 28-án hadosztály-gyakorlatokra indul Komáromba. A menetelés szept. 3-áig fog tartani. A gyakorlatok pedig Győr és Komárom között fognak lefolyni.

Betörés. Gabmayer Miklós Korház-ut és Gyár-utca sarkán lévő hentes üzletébe kedden éjjel ismeretlen tettesek betörték, s nagyobb mennyiségű füstölt húst, szalonnát, pálinkát magukkal vittek, nem feledkeztek meg azonban a pénzes fiókról sem, melynek tartalmával körülbelül 6 frt aprópénzzel odább álltak. — Ugyanazon éjjel a Gyár-utcaiban lévő Steiner-fele szatócs boltba is betörték, de a tulajdonos, ki a szomszéd szobában aludt, a zajra felébredt és lármát csapott, mire a betörők megugrottak.

Fürdőzés. A Csines körül minden zajos, a napsugarak tikkasztó hősege mellett jól esik a fürdés még ebben a piszkos Nyitra folyóban is. Ezt bizonyára ön is tudja t. szerkesztő ur, de arról ugyilátszik nincs tudomása, hogy ott a fürdőben valami különös nyitrai etikette kezd lábra kapni: megcsik tudniillik, magam is voltam szemtanúja, hogy a mindenütt szem előtt tartott kabinhatárokat ott mindnyájan nem tartják szem előtt, sőt a folyóvíz republikájában férfiak és nők is összekerülnek, mintha — a férfiakról nem szólok — minden nő nem bírna önmaga iránt tartozó tiszteletnek a tudatával. Miután a rendes társadalmi viszonyok között még Nyitrán is szokatlan ez, másutt meg úgy mondják, hogy „nem illik”, kérem ezt lapjában fölemlíteni. Fürdőző. — Névtelen kéztől vettük e sorokat s mivel a „nem illik” eseteit már a művelt pesti társalgó is föl-sorolta, melyek előtt illik respektussal bírni, köz-zetesszük, hogy ha van valami a dologban, az illetők ezen „nem illik” iránt figyelemmel legyenek, mert a műveltségnek és az erkölcsi érzéknek semmiesetre sem jó bizonyítéka a szemérmelenség.

Paraszt furfang. A városba kocsin jövő vidéki parasztek a sátor-táborból besiető honvéd bakákat megszólják, hogy üljenek fel a kocsi-ra, így hamarabb jönnek a városba. A bakák ezen előzekegy invitálást természetesen nem kosarazzák ki, hanem mindjárt ott teremnek a kocsin. A parasztek pedig markába nevet, hogy túljárt Viest Gyula pénztáros eszén, mert így, ha katonát szállít, vámot nem fizet. A baka természetesen nem is tudja, hogy ő csak figura és csupán a vámos eljlesztésére ül a szekéren. Mint értesülünk, a városi pénztáros intézkedett, hogy ezek a rövid farspontok többé vámentességben ne részesüljenek.

Vasutépítési engedély. A m. kir. kereskedelemügyi miniszterium dr. Gutvill Pál ügyvéd, nyitrai lakos részére a m. kir. államvasutak Póstyén állomásától, kiágazólag Krakován község érintésével Verbőig vezetendő helyi érdekű gőzmozdonyu vasutvonatra, az előmunkálati engedélyt további egy évre meghosszabbította.

A nyitrai izr. népkonyha most küldte szét ezidei 10-ik évi kimutatását. A népkonyha mult év nov. 1-étől ez év márc. 31-ig 109 napon összesen 9084 ebédet osztott ki teljesen ingyen, 636-ot pedig 10 krajcárjával. Az ingyenebédnek több mint fele iskolás gyermekek közt osztatott ki. A népkonyha bevétele az előző évi maradékkal 1685 frt 80 kr, népkonyhai célokra ez évben fordítottatott 1084 frt 45 kr. Vagyona 6199 frt 56 krból áll. — Alapító tagjai legalább 50 frtot fizetnek. Alapítvány e címen van eddig összesen 2000 frt. A többi tagdíjakból, esetleges adományokból vagy pedig templomi gyűjtésből szereztek.

Uszóverseny. Gisser polgártársunk uszó-dájában néhány sport-barát közreműködésével, úgy hölgyek, mint urak számára uszóversenyt rendez. A verseny úgy a hölgyeknél, valamint az

uraknál 3 csoportban rendeztetik. Az első csoportban a felnőttek, a másodikban a 16—13 éves koruak, a harmadikban a 12 évesek és ennél fiatalabb gyermekek versenyeznek. Minden versenyző 1 kor. betétet fizet, a mi a díjak beszerzésére fordítatik. Azonkívül a sport-barátok által valószínűleg tiszteletdíjak is fognak adni. Az uszóversenyben csak a Gisser-uszodát látogatók vehetnek részt. Az uszóverseny egyéb feltételei az uszóudában tudhatók meg. A verseny augusztus 28-án délelőtt 10 órakor, — ha akkor esős vagy különös hideg volna, augusztus 30-án délután 5 órakor tartatik meg.

Üzletáthelyezés. Huszár István könyvkereskedő kalmár-utcai háza felépülvén, üzletét, mely eddig ideiglenesen a Megye-utcaiban volt, a mai naptól az ujonnan átalakított és meghosszabbított saját helyiségeibe helyezte vissza.

Erdősi és a kereszt. A Religióban a következő bennünket nyitraiakat is közelebből érdeklő sorokat olvassuk: A szepesi tanító-egyesület, a F. M. K. E. szepesi választmányával egyetértőleg Szepesváralján egyetemes gyűlést tartott és ebből az alkalomból a szabadságharc ötvenedik évfordulójának emlékére nagy ünnepet rendezett a Branyiszko-hegyen, a szuronycsata színhelyén. Ekkor vitték föl ünnepi menettel a branyiszko-hegyre azt a keresztet, a melyvel Erdősi (Poleszai) piarista szerzetes, aki Nyitrán született és ott is van eltemetve, rohamra vezette a honvédeket. A keresztet hazafias beszédek után a honvédekkel mellett állították föl. E közleményre az a megjegyzése, hogy Erdősi piarista hős tábori pap tudunkkal csak egy keresztet vezetett rohamra a hős honvédeket, ezt az egy keresztet pedig Erdősi nem a szepesieknek küldte, de a szaladó németeket kergető magyar hadsereggel bevonulván a Branyiszko közelében fekvő Siroka községbe, a nevezetes és szóban lévő keresztet magával hozta s azt a sirokai plebánián hagyta. E kereszt azóta a legujabb időkig a sirokai r. k. elemi népiskola tulajdonát képezte, s látható volt pár hónap előtt a kassai szabadságharci ereklyekiallításban is. Ezentul tulajdonává fog válni a Felsőmagyarországi Muzeuumnak... Ez tény, a miből levonni nem lehet semmit azzal, hogy a szepesiek azt állítják, hogy náluk volt a híres kereszt.

A kongrua-bizottság a Nyitra megyében fekvő esztergom-főgyházmegyei plebániák tiszta jövedelmét folytatólag a következőkben alapította meg: Felső-Attrak 986 frt 42 kr, Bottfalu 1028 frt 20 kr, Ardanóc 895 frt 71 kr, Soponya 1583 frt 49 kr, Sissó 1139 frt 27 kr, Ó-Tura 1079 frt 37 kr, Miava 1248 frt 29 kr, Szentmihályur 606 frt 86 kr, Ó-Lehota 679 frt 65 kr, Nagy-Modró 598 frt 28 1/2 kr, Galgóc-Lipótvár 1811 frt 84 kr, Bucsány 1090 frt 97 kr, Turo-luka 649 frt 49 kr, Bánkeszi 952 frt 68 kr, Vágújhely 7604 frt 74 kr, Tardoskéd 3033 frt 55 kr, Nadlány 1191 frt 85 kr.

Óriási látcső. Ez lesz a párisi világkiállítás „clouja.” A látcső két objektív lencséjének 125 cm. lesz az átmérője és a készülék hossza hatvan méter. (!) Képzeltető, hogy az ily óriási látcsövet bajos „kezelni.” Nehéz is volna mozgatni. Szerencsére kitalálták annak módját, hogy a messzelátót nem is kell mozgatni, hanem egy tükör kerül a lencse elé és ezt a tükröt lehet majd alkalmas módon beigazítani. A lencsék 220—230 kgr. súlyuk lesznek és 600,000 frankba kerülnek. Az egész messzelátó 1,400,000 frankba fog kerülni. A holdat nem hozza ugyan egy méternyi közelségbe, de hát 67 kilométernyire közeledik Luna, és ez is valami. Ily távolságból figyelemmel lehet kísérni egy hadsereg mozdulatait, egy tengeri hajó járását, meg lehet különböztetni, vajon valamely hatalmas épületen két torony van-e. A messzelátót az Eiffel-torony alján helyezik el az optikai palotában, amely egy hektárnyi területen épül.

A „Nyitra megyei Tanítótestület” f. évi szeptember 7-én Póstyénben. d. e. 11 órakor tartja évi közgyűlést, melyre úgy a tagok, valamint a tanügybarátok ezennel tisztelettel

meghívhatnak. A tárgysorozatban többi közt előfordul Wasicsek Ferenc nisznai községi tanító 53 éves működésének méltatása Kropácsy István, szakolcai állami népiskolai igazgató által. A „Nép-oktatás Nyitramegyében“; felolvassa: Libertiny Gusztáv, kir. tanácsos, tanfelügyelő. Az „Országos tanítói árvaház nyitramegyei alapja“; előadja: Krizsán István, lapás-gyarmathi közs. isk. tanító. Mindazon tagtársak, kik a gyűlésen részt venni óhajtanak és szállásra igényt tartanak, valamint kik a szept. 7-iki társas-ebéden részt vesznek, — felhívhatnak, hogy ebbeli szándékukat az elszállásolási bizottság elnöke, Simon Ferenc pöstyéni állami iskolai igazgatónál szept. hó 3-ig bejelenteni sziveskedjenek.

Kitüntetett nyitramegyei termelő. A múlt évben tartott brüsszeli nemzetközi kiállításon Vincze Károly, hindi esp.-plebános árpájával díszoklevelet nyert. A szép okmány e napokban érkezett kezeihez.

Harminc évig emberevők között.

Egy svájci Robinson, Rougemont Lajos, a ki 30 évet töltött emberevő vadak között Ausztráliában, s kinek élettörténete, változatosság s érdekesség tekintetében minden eddigi robinsonád-ot fölülmul, időzik jelenleg Londonban, hol élettörténetének nyilvános helyeken való elbeszéléssel általános érdeklődést, szánalmat és csodálatot keltett. A hatvanas évek elején Singaporeba úzte kalandvágya, hosszabb időzést után egy hollandi shooneeren a Timor-tó vidékére hajózott gyöngyöt halászni. Egy nagy vihar a hajót minden rajta levővel együtt elpusztította. Egyedül Rougemont menekült meg kutyájával. Nagy nehezen partra tudott érni s ez időtől kezdődik Robinsonhoz hasonló életmódja. Végtelen hosszú időt töltött el így egyedül. Beszéli, hogy ha kutyája nem lett volna, melyhez egész beszédekkel intézett, nem bírta volna ki a rettenetes, lélekölő magányt. Egy napon 4 fekete szállott partra, kik azután átsegítették Rougemont-t az ausztráliai partvidékre s továbbra is együtt maradtak. Rougemont bűvészi mutatványival tudott magának tekintélyt szerezni a vadak között, kiknek szokásait, életmódjait, részint mert a szükség kényszerítette, de meg a jóbarátság kedvéért is, követte. Meg is házasodott, vad asszonyt vett nőül, ki a legnagyobb hűséggel s odaadással csüggött férjén. Felesége halála előtt azt a tanácsot adta férjének, hogy vándoroljon délnyugatnak, ha fehér emberekre akar találni. Követte a tanácsot s hosszú vándorlás után Coolgardie-ba érkezett, hol aranyásókra talált. „Melyik évben vagyunk“, ez volt első kérdése. Az aranyásók eleinte azt hittek, hogy örült. Coolgardie-ból Melbourne-ba, innét Európába jutott végre. Meggyöngyült egészségének visszanyerése után felolvasásokat fog tartani Európában élményeiről.

Turisták napja Trencsénben. A „Magyar Turista-Egyesület“ ez évi rendes közgyűlését f. hó 20-án, sz. István napján, Trencsénben tartja meg. A közgyűlés előkészítésével megbízott „Vágvölgyi osztály“ nagyszabású kirándulást rendez a vendégek tiszteletére. A közgyűlés tagjai f. hó 19-én esti 6 órakor érkeztek Trencsénbe, s a vasutnál Ucsnay Ernő polgármester és a városi tanács tagjai fogadták az érkezőket. Este ismerkedési estély volt, másnap pedig a közgyűlés után társasébed a „Bárány“-szállodában.

A nyitra-vármegyei „Ágoston“ közkórház (Nagy-Tapolcsány mellett) 1897. kimutatását vettük dr. Fridrich Alajos igazgató-főorvos tollából. Az igazgató mindenekelőtt köszönetet mond b. Stummer Ágoston földbirtokosnak és a nagytapolcsányi városi előjárásának, azért hogy ez utóbbi a kórházból Tapolcsányba vezető 1 kilométernyi utnak kihatási költségeit, b. Stummer pedig ugyanezen utnak feltöltése, homokozása és befásításának költségeit volt szives magára vállalni. Mint ismeretes magát a kórházat is Stummer báró emelte. A beteg forgalomról kiemeljük, hogy az 1896. évről ápolásban maradt 72 beteg, a múlt év folyamán pedig felvételt 996, vagyis az 1897. évben kezeltetett

összesen 1068 beteg. Csaknem kétszer annyi férfi (680) mint nő (388), ami a férfiaknak nem egyenlő osztozkodásra mutat az élet terheiben. A betegek közt gyógyult 65.7%, javult 18.3%, gyógyulatlan távozott 1.6%, meghalt 6.9%. Az elmúlt évben 235 beteggel több kezeltetett mint a megelőző 1896-ban. Legmagasabb volt a felvétel férfiaknál márciusban (75), nőknél májusban (50); légalacsonyabb a férfiaknál szeptemberben 41, nőknél februárban. Legmagasabb volt a beteg létszám nemi különbség nélkül májusban 197, s a legalacsonyabb létszám is júliusban 116 betegre mutat fel, ami csak annak bizonyítéka, hogy e kórház milyen fontos emberbaráti és közegészségi intézet. — A betegek közt volt vallásra nézve 1004 kath., 35 ágostai, 29 zsidó. Illetőség szerint 48 tapolcsányi, 766 nyitramegyei, 203 más megyéből, idegen 51. Életkorra nézve legtöbb beteg a legegészségesebb korból való t. i. 20 és 30 év közötti, ami ismét csak a kenyérkereső munkára, mint okra enged következtetni. Valamint az is, hogy a betegek több mint fele (55%) napszamosokból állt, még feltűnőbb az arány a nőnemnél, mert az összes 388 nőbeteg közt 219 volt napszamos; ezek után legmagasabb arányszámban fordulnak elő a szolgálati viszonyban levők: 106, foglalkozás nélküliek 70, koldusok: 42, és tanulók: 33. Legtöbb beteg különféle sebészeti bántalomra esik: 209, azután a légzőszervi bántalmak 154 esettel, a szemészeti bántalmak (jobbára trachoma) 138 esettel szerepelnek. A kimutatás nagy gonddal van összeállítva és a laikus közönségnek is érdekes tájékoztatást nyújt.

„A földre köpködni tilos“ Nyitramegyében. Aki harminc fillérért átzónázik Vág-Sellyére, — írja a „Galántha és Vidéke“ — már mindenütt, különösen a kocsimákban találkozik e felirattal:

A földre köpködni
TILOS!

Mert ez a rendelet Nyitramegyében; így most a törvény megszegéséből eredő bírsági félelem készítette a farkasdi kocsimárosokat, hogy azonnal eleget tettek ama rendeletnek, melynek rövid tartalma: „ne köpködj szana-szejjel, mint a dongó“. Ugyanis ki-ki saját felfogása szerint hódolt: mert van ki csak egyszerű köpölését helyezte a kocsimba, van ki egy kis dézsát vízzel megtöltve, van azonban ki különleges valamit készített a t. kocsmai vendégek köpő raktárául. De akárhogy is van e dolog, nem kis meglepetésére a népnek, minden kocsma-ajtón figyelmeztetés olvasható, melyből kuriosumképen egyet ime bemutatunk:

FIGYELMEZTETÉS!

A kocsimba a földre Köpni Tilos
a köpő Dicsába kötele Köpködni
a Vendégnek. Kelt farkasdon 27/6
Rendelet.

A toronymászás, mint járvány.

A bécsi toronymászás, mely eredetileg virtusság volt, azután sport lett, már valóságos járványnya fejlődött. Bécsben most minden valamire való torony rendőri őrizet alatt áll, még se tudják megakadályozni, hogy egyiket-másikat valami hőbortos ember meg ne mossa. A járvány legújabb áldozata Kreisnuth Adolf 18 éves cserépfedő, aki a hietzingi plébánia-templom tornyára kapaszkodott föl és ott a fekete-sárga zászlót kitűzte. Amikor lejött, két rendőr letartóztatta és a rendőrségre vitte, hol jegyzőkönyvet vettek föl vele és megfelelő rendreutásítás után elbocsátották.

A zsámbokréthvidéki értelmiség

a kis-bécsi fűrdőben 3-án nyári mulatságot rendezett a „Felvidéki magyar közművelődési egyesület“ javára. A mulatság fényes erkölcsi és anyagi sikerrel végződött. Díszes társaság gyűlt össze. Tiszta jövedelem 62 frt és 62 kr. az egyesület alelnökségének küldetett be. A kellemes nyári idő csak emelte az egybegyűltek kedvét és világos virradtig húzta a cigány a jobbára magyar táncokat. A vidék közönsége igen szép számmal jelent meg, melynek ez uton is köszönetünket ohajtjuk kifejezni a meleg érdeklődésért. Jelen volt hölgyek névsora: dr. Adda Viktorné, Bakó Kriszta, Berlánszky Gizike, Blaskovich Gyuláné, Irénke és Mici, dr. Brandisz Pálné, Cziffraj Józsefné, Csonka Mathild, Ginrery Nándorné, Kadarász Gusztávné és Mariska, Klápetek Ferencné, Latkóczy Mihályné, Latkóczy Józsefné, Kropácsy Jenőné, Jenny és Etelka, özv. Krehnyák Mártonné

és Aranka, Macher Mici és Paula, Kaltenbach család, Mallasz Jenőné és Ilonka, Nozdoviczky Ferencné, Gizella és Hedvig, dr. Pantocsek Józsefné és Malesika, özv. Petrikovics Vincéné, Pollák Józsefné és Lipótné, Pichler Zdenkóné, Pfitzner Paula, Salzberger Edéné, Józsefné és Samuné, Sztányik Alajosné és Valeria, Szabó Erzsike, Uhlwurm Ödönne, Szabó Erzsike, dr. Wránovich Béláné, gróf Zay Eleonóra, gróf Zay Lujza. Felülfizettek: Barna Béla 50 kr, Brogyány Árpád 2 frt, Cziffraj család 1 frt, Kaltenbach Gyula 1 frt, Keletényi Béla 2 frt, Kováts Zoltán 1 frt, Leidenfrost Adolf és Sándor 4 frt, Lósy József 1 frt, Macher Péter 50 kr, Mallasz Jenő 1 frt, Müller István 50 kr, Pollák József 3 frt, Pollák Lipót 3 frt, Salzberger József 8 frt, Salzberger János 2 frt, Salzberger Samu 8 frt, Salzberger Ede 3 frt, dr. Szedlacek István 2 frt, dr. Viltsek Adolf 50 kr, Zamaróczy János 2 frt, Zatkovits Károly 1 frt. — (Elkésve érkezett! Már t. i. nem Zatkovics Károly, hanem a három szives tudósító által aláírott értesítés. Szerk.)

Uj polgári fiúiskola. A vall. és közokt. nagy. kir. miniszterium 49,264/98. sz. alatt kelt rendelete szerint, Zay-Ugrócon (Trencsénmegye) egy fokozatosan emelkedő polgári fiúiskola nyílik meg. A beiratások — ez évben csupán az I. osztályba — szeptember hó első napjaiban eszközöltetnek. Felhívhatnak az érdekeltek, hogy a jelzett időben jelentkezzenek. Előnye az iskolának az is, hogy szép fenyes és egészséges levegőjű vidéken van. Az igazgatóság.

A trencsénmegyei közig. bizottság havi jelentéséből a következő főbb mozzanatokat jegyezzük fel: A ragályos kórok még mindig gyakoriak; Liszicán és Rajecen a vörheny járványosan lépett fel, több községben pedig szóróványosan. A vármegyei tisztii főorvos javaslatot terjesztett be a bábaügy rendezésére vonatkozólag; a bizottság ezt a munkálatot csak ideiglenesen fogadja el és az alispán felszólására a bábaügyet szabályrendeletileg kívánja rendeztetni. A puchó-kluesói törvényhatósági uton lévő két hid helyreállítására 3871 frt 50 kr engedélyeztetett. A predméri óvoda ügyében meghagyatott a főszolgabírónak, hogy a bérhelyiségek helyreállításáról gondoskodjék s a mulasztó szülőket, kik gyermekeiket óvodába nem küldik, bírságot tassa. A bizottság küldöttsegi javaslat alapján intézkedett a kis-zsámbokréthi, pecsenyédi, pruskai, szlavnicai és sztaskói állami iskolák helyreállítása iránt s felterjesztést intézett a közoktatásügyi miniszterhez, hogy ezen iskoláknak a törvény kívánalmainak megfelelő állapotba helyezésére szükséges pénzüsszeget tegye folyóvá. Mint-hogy a szvinnai róm. kath. iskola helyisége célszerűtlen, a baáni főszolgabíró annak kibővítése és a tanerők szaporítása iránti intézkedésre utasított. Hasonlóképpen intézkedett a bizottság a nagy-kubrai róm. kath. népiskolát illetőleg is. Neuwirth József vizsokai tanítónak panasza, hogy a hitközség állásáról elmozdította s fizetését 80 frttal megcsökkentette és hogy Vizsokán zugiskolák működnek, megvizsgálás végett a bittsei főszolgabírónak adatott ki. Végül felolvasatott még két miniszteri rendelet; az első szerint tanítók, tanítónők és tanárok gyermekei, ha jól tanulnak, fel vannak mentve a tandíj fizetése alól szegénységi bizonyítvány nélkül is, — a második szerint szegény jó tanulók tankönyvekkel láttatnak el, ha ez iránt szeptember 15-ig folyamodnak.

Az elefántok életkora. Valóságos hihetetlen nagy számok azok, melyekkel általában az elefántok élettartamát megjelölik. Századok teszik egy-egy elefánt életidejét, holott a valóságban az állatok ez óriása is sokkal rövidebb életű. E téves nézet eredete abban van, hogy egy-egy elefánt-csordában általában minden elefántnak „Pobun“ (szél) a neve és megkülönböztetésül számokkal vannak ellátva. Ha azután az 1. számmal jelölt elefánt kipusztul az élők sorából, a 2. számú kapja meg ezt a számot, úgy, hogy 1. számú Pobun századokon át szerepel, holott valójában ez a szám ez idő alatt már négy-öt elefánt megjelölésére szolgált. A való tény az, hogy egy-egy elefánt a 40—50 év körül éri el kifejlődésének tetőpontját és 90—95 éves korában már közel van a halálához.

Krokodil-tenyésztés. A floridai kormány a kajmánokra és az alligatorokra három évi kimelési időt szabott ki, hogy megakadályozzák ez óriási gyíkok teljes kipusztítását. Mert honnan vegyék akkor a drága krokodil-bőrt? E tilalom dacára a krokodilok nem igen akarnak szaporodni. Most néhány spekuláló fő arra a gondolatra jutott, hogy a krokodilokat mesterségesen fogja tenyésztetni. A meleg iszapban összeszedik a krokodil tojásokat, napos helyre teszik, hogy keljenek ki s a fiakrokodilokat addig fogják etetni, míg oly nagyok nem lesznek, hogy bőrük kifizeti a fáradságot. Ekkor aztán lelővik.

Közegészségügy. Nyitramegyében a járványbetegségekről következő statisztikai kimutatást vettünk, július hó 15-étől bezárólag július hó 31-éig. Nyitramegyéből: Ronesoló toroklobban megbetegedett 17, ezekből meggyógyult 10, meghalt 4, ápolás alatt maradt 3 egyén. Vörhenyben megbetegedett 3, gyógyult 2, meghalt 1. Kanyaróban megbetegedett 75, gyógyult 65, meghalt 7, ápolás alatt maradt 3. Hólyagos himlőben megbetegedett 1, gyógyult 1. Szamárhurutban megbetegedett 29, gyógyult 7, ápolás alatt van 22. Hasi hagymában megbetegedett 14, gyógyult 6, meghalt 1, ápolatik 7 egyén. Vörhasban megbetegedett 7, gyógykezelés alatt maradt 7. — *Nyitramegyei köz-kórházak f. é. július havi betegforgalma:* Ersekújvári köz-kórházban június hóban maradt 28, július hóban felvételre 28, ezekből elbocsátott 31, meghalt 3, maradt ápolás alatt 22 beteg. Privigyei j. kórházban június hóban maradt 25, július hóban felvételre 11, gyógyult 25, maradt ápolás alatt 11 beteg. Nagytapolcsányi köz-kórházban június hóban maradt 66, július hóban felvételre 88, ezekből elbocsátott 89, meghalt 8, maradt ápolás alatt 57 beteg. Nyitrai köz-kórházban június hóban maradt 135, július hóban felvételre 218, ezek közül elbocsátott 124, meghalt 13, maradt ápolás alatt 216 beteg.

Akeztürről. A jó izlésű, elegáns nő három dolog által tunik ki legjobban a plebejusok tömegéből, s ez a fontos háromság: a kifogástalan frizura, cipő és keztü. Lehet valaki bármily gazdagon öltözve, suhoghat a selyemtől s ragyoghat az ekszertől — egy pár repedezett, szejjeltaposott cipő, tisztátalan keztü és rendetlenül vagy ügyetlenül feltűzött hajzat, a legelőnyösebb benyomást is képesek nyomban tönkretenni. Az incorrekt cipőt még csak valahogy el lehet tussolni a hosszú szoknya alatt, a rosszul sikerült frizurára védő fátyolt boríthatunk, — a csunya keztü ellen azonban nem létezik orvosság, mint — egyszerűen fel nem venni. Mert az ember sohasem tudja, mikor juttathatja zavarba ez a haszontalan és mégis nélkülözhetlen portéka; ha már pedig takarékoskodni akarunk vele és sajnáljuk rögtön eldobni a hanyatló korszakunknak neki indulókat — úgy nagyon üdvös dolog, ha mindig egy pár kifogástalan keztüt viszünk magunkkal tartalékban, bárhová megyünk. Igaz, hogy költséges dolog ez a pedanteria a keztü dolgában; azonban ne sajnáljunk inkább évente egy ruhát és kalapot törülni a meghatározott toilette-járueléből, mint sem hogy csak egyszer is röstelleni kéne jó izlésű emberek előtt a kezünk helytelen adjusztálását. Hogy keztü nélkül az utcára, vagy látogatóba, színházba, estelyre menni egyáltalán a házon kívül megjelenni, merő képtelenség, azt tán mondani se kell; azért is a gyermekeket korán kell hozzá szoktatni a keztü viseléséhez, nehogy később ügyetlenül és nehezen mozogjanak benne. E szabály alól csakis öreg vagy beteges nők kivéve, kiknek nehezükre esne vagy fájdalmat okozna, ha kezüket nem tarthatnák szabadon. Oly vizitnél, melynél a kalapot le nem tesszük, a keztü sem vetendő le, kivéve különös felszólításra. Legjobb tájékoztató azonban — mint mindenben egyébként — a többiek viselkedését megfigyelni, mert az sem illendő, sőt néha komikus hatása, ha az egyik vendég azzal tüntet, hogy ünnepelesen, kalapban, keztüben trónol egy fesztelen jó ismerős kedélyes társaságában. *Alexandrouna.*

Közgazdaság.

A trágya alászántása.

A trágya alászántásánál figyelembe veendő mindenek előtt, hogy a trágya lehetőleg egyenletesen elosztva kerüljön a talajba, a mit a barázda szélességének szabályozása és alátakarítás helyes keresztülvitele által érünk el. Minél keskenyebbre szántunk, annál kevesebb trágya kerül egy-egy barázdába, annál keskenyebb földcikk fogja a barázdába került trágyát egymástól elválasztani. Az alátakarás különféle módon történik. Minél keskenyebben lesz a trágya földdel borítva, annál jobban van a munka végezve. A legegyszerűbb alátakarítási mód az, midőn a közönséges ekével a rendes módon szántanak és a béres az ösztökével és a ballábával igyekezik az összegyülemelő trágyát a barázdába helyezni. Nagyon természetes, hogy ezen eljárásnál a munka ugyan tökéletlen, főleg ha a trágya némileg is szalmás, mert helyenkint semmi, helyenkint pedig egy-egy nagy csomó szalmás trágya kerül a talajba, melyet nem fed tökéletesen a magház; egyrésze tehát a felületen marad. Ezen eljárás csakis jól eltergetett érett trágya alászántásánál lesz helyes, különben mellőzendő, mert a trágya tökéletlen alászántása megnehezíti a talaj megboronálását, a vetőgéppel történő vetést és a trágya hatását is csökkenti. Már jobb eljárás az, ha az ekén a csoroszllya előtt vagy helyett egy fordító lemez van alkalmazva, mely a trágyát a barázdába fordítja és utána az eke kormány lemeze azt földdel borítja. Ha a talaj erősen van megtrágyázva, vagy ha a trágya nagyon szalmás, akkor az ilyen eke sem végez tökéletes munkát, mert a trágya egy része a felületen marad.

Legjobb és legtökéletesebb eljárás az, ha minden egyes eke után egy gyermek jár villával, a ki a meg nem szántott oldalról a trágyát a barázdába huzza és ezt a következő eke befedi. Egyes munkásokkal ily módon oly tökéletesen alátakarható a trágya, hogy alig látszik, hogy a talaj meg van trágyázva. Az eke ezen alátakarítási módjánál sohasem fog megtörölni és a trágyahuzásért fizetett napszám már ez által is megtérül, hogy az eke fennakadás nélkül haladhat, tehát a munka szaporább. A trágyának a barázdába huzásánál arra kell ügyelni, hogy a trágya csak oly szélességű területről huzzassék le, a mily széleset fog a következő eke, hogy ne kerüljön az egyik barázdába kelletlenül több a másikba meg kevesebb trágya. A trágya alászántásánál figyelembe veendő továbbá a szántás mélysége. A trágyát nem azért húzzuk a talajba, hogy az mint ilyen ott soká heverjen, hanem, hogy ott felbomolván növényi tápanyaggá és humussá váljék. A trágya felbomlását részben a szántás mélysége által is szabályozhatjuk. Mindig szem előtt kell tartanunk, hogy a felbomláshoz melegség, levegő és víz szükséges. A melegségre gyakorolhatunk legkevesebb befolyást. A levegő annál kevésbé férhet a trágyához, minél mélyebben lesz alászántva. A nagyon mélyen alászántott trágya elegendő levegőt nem kapván, elszesenedik, azért általános szabályul azt lehet felállítani, hogy a trágya mindenkor sekélyen szántassék alá. Hiba volna azonban a különböző talajoknál egyforma mélységet tartani be. A homok talajba a levegő alantabbi rétegbe is könnyen befér, a legfelső réteg azonban hamar kiszárad a trágya felbomlásához szükséges nyirkosságban tehát könnyen hiány állhat be; ily talajokban habár általánosan szintén sekélyen szántjuk alá a trágyát, mindazonáltal mélyebben mint az agyag talajon, ahol nyirkosságban ritkán van hiány, de annál hamarabb a levegőben, mihelyt egy kissé mélyebbre kerül a trágya. Agyagtalajoknál a trágya alászántásánál még arra is kell ügyelni, hogy a talaj nagyon nedves ne legyen, mert különben a sekély szántás dacára is elzárjuk a levegőt a trágyától.

Az alászántás mélysége különben még a trágya korhadtságától függ; minél szalmásabb a trágya, annál mélyebben szántható alá. A kötött talajon a trágya legfeljebb 13 cm-re szántandó alá. Azonban ezen szabály alul is van kivétel.

Ha a trágya alászántásától a vetésig a talaj nem lesz szántva, akkor vetési munkálatoknál előforduló forgatásnál igen sok trágya kerülne felszínre. Ilyenkor valamivel mélyebben takarjuk alá a trágyát és inkább keskenyebb barázdát szántunk, hogy a talaj jól megporhanyíttassék. Laza talajnál a trágya 12—18 cm-nyire szántandó alá. A műtrágyafélék elszórására szélsőséges időt válasszunk. Az elszórandó műtrágyának feltétlenül száraznak kell lenni; ha netalán a nyirkosságtól meg volna csomosodva, a csomók sodrony szítan morzsolandók szét. Az elszórás történhetik géppel, vagy kézzel. Egy ügyes vető ember naponta 8—10 holdat is beszór. Celszerű az elszórandó mennyiséget a tábla két végén eleve zsákokban elhelyezni, hogy így a megszabott trágyamennyiség kerüljön az illető talajba. Őszi buza alá rendszeren 1—2 m/m szuperfoszfátot szoktunk alkalmazni, mint a mely műtrágya buzánál a legnagyobb terméscsökztető hatással bír. A szuperfoszfátot őszi vetemények alá a vetőszántást megelőzőleg kell elszórni.

Lóvásárlás a katonaság részére.

A váci 6-ik honvédhuszár ezred parancsnoksága értesítette a Nyitramegyei Gazdasági Egyesületet, hogy a folyó évi szeptember és október hóban, valamint a jövő évi január hóban pótlovakat fog vásárolni. Midőn ezt az egyesület elnöksége a lótenyésztők tudomására hozza, egyttal figyelemzeti őket, hogy csak azon lovak fognak meg szemléltetni, melyek a f. augusztus hó 24-ig az ezredparancsnokságnak bejelentettek. Siessenek tehát a lótenyésztők e hír vétele után katonai célokra alkalmas lovaikat a 6-ik honvédhuszár parancsnokságának Vácra azonnal bejelenteni. A posta, vasut és távirtda állomás pontosan megjelölendő. Vásároltatni fognak 158—168 cm. magas s lehetőleg teljes korú, de 8 évnél nem idősebb lovak.

Sörárpavásár Pozsonyban. Többek tudakozódása folytán ez uton is tudatja a Nyitramegyei Gazdasági Egyesület, hogy a pozsonyi sörárpavásár a f. hó 28-án a pozsonyi vármegye-házon minden bizounyal meg fog tartatni. Külföldi kereskedők már eddig is rendkívül nagy számban jelentkeztek. Az 5 klgnyi árpaminta és a bejelentési iverk legkésőbb a f. hó 24-ig küldendő Pozsonyba. Bejelentési iverk és mindennemű felvilágosítások az árpavásár rendező bizottság Pozsony Vármegye-ház, szerezhetők.

CSARNOK.

A pruszkai plebánia.

— Közli: Dr. Chorényi József. —

(Folytatás.)

Bartovicz, mint említettük, 1672-ben Kasszára ment át és távozása után ismét a ferenc-rendiek vették át a plebánia vezetését; de csak rövid időre. Jakusithék Bartoviczot nagyon szerethették, mert az asszony végrendeletében nagyobb misestipendiummal emlékezett meg róla; pedig a végrendelet készítésének idejében Bartovicz már több estendeje Kasszán volt.

Tudvalevő dolog, hogy ezen időben ország-szerte nagy paphiány volt és a káptalanok tagjainak is kellett a lelkipásztorkodás terén tevékeny részt venniök. Így a pruszkai plebánia kormányzására is 1673. apr. 28-án *Ondrejkoics Miklós* nyitrai kanonok jelent meg és majdnem három évig verejtékével áztatta Krisztus szőlőjének e virágzásnak indult részét. 1676—1680-ig ismét a zárda, névszerint *P. Blaskovics Lajos* guardián, adminisztrálta a plebániát, kitől az utóbbi évben

Stetinay György vette át. Hol működött azelőtt, forrásunkban nincs feljegyezve. Mindjárt plebánoskodásának első évében (1680.) tolvajok hatoltak be a templomba és mindent elvittek, a minnek csak némi értéke volt. Szomorú világot vet az akkori eseményekre, hogy ezen eset 1683-ban újonnan megisméltődött, anélkül, hogy a tetteseket kézre kerítették volna. Mindakét esetben a kegyúr készségesen pótolta a veszteséget.

Gróf Jakusith Imre — a kegyúr — és neje szül. Serényi Polixena grófnő, igaz keresztény lelkületét szépen dokumentálja az általuk ez időben alapított pruszkai ápolda (*Xenodochium*) avagy amint a nép nevezi *ispotál*. Gondoskodni akarván elaggott szegény szolgálókról és jobbágyaikról, 1682-ben a nagyobb temető mellett kényelmes faházat építettek tíz munkaképtelen — 5 férfi és 5 szegény nő számára, ellátásukról akként gondoskodván, hogy utódjaikat kötelezték, miszerint minden esztendőben az ápol dai szegények számára a következőket szolgáltatassák ki: 8 köből lisztet, 2 köből tatárkát vagy más ilyen felét, 2 akó káposztát, 10 itce zsirt, 10 font szalonnát, 10 itce söt. A három sátoros ünnepen: 10 font must, 10 itce sört és 60 rőf vastag vászút. Ezeket kívül még 300 frtnyi alapítványt tettek a szegények egyéb szükségleteire. Ebből is megélhettek volna a szegények, de még más jövedelmi forrásuk volt t. i. a hívek alamizsnája; bizonyos napokon kijártak a szomszéd falvakba koldulni, de házukhoz is hoztak adományokat. Tüzi fát szükség szerint az uradalom adott.

Hogy egyben itt végezzünk az ápolda történetével, úgy Breunerek mint Königsseggek is szívesen magukra vállalták e humánus intézet fontartását. Az 1729-ki főesperesi látogatás szerint annyiban változott a dotatio, hogy liszt helyett 32 korec vegyes gabonát, tatárkából 16 korecet kaptak; elesett a káposzta és vászon — a többi a régi szerint maradt. Gróf Königsseg Xav. Ferenc 1791-ben a régi faház helyett újat építettek teglából és a belakó szegényeknek életrendet is előírt. Nevezetesen: 1. tartózkodjanak a mértékletlen ivástól, veszekedéstől, hiába való pletykázástól — ki ez elien vét, először a gazda megint, visszaesés esetén a plebános följelentésére az uradalom *testileg is megfenyíti* vagy az kizárja; 2. reggeli imádságot közösen és hangosan végezzék; 3. hétköznapon kettőt, ünnepnapokon több sz. misét hallgassanak; 4. a hó első vasárnapján meggyónjanak és sz. áldozáshoz járuljanak, úgy szintén a sátoros ünnepeken és a bold. Szűz minden ünnepen; 5. nagyböjtben minden héten kétszer végezzék el a keresztut átjártosságát; 6. minden szombaton és szerdán a fájdalmas Szűz kápolnájában — a kolostorban — 7 miatyánk és ugyanannyi üdvözlőgyet imádkozzanak, ezen kívül otthon egy egész rozsfüzért és pedig szerdán az elő Königsseg család javáért, szombaton a Jakusith és Königsseg családok megholt tagjaiért.

Az 1829-ki Canonica Visitatio szerint, mely most is érvényben van, ismét így módosult az uradalomtól kijáró deputatum: 10 öl tűzifa, 12 p. mérő rozs, 12 p. mérő vegyes gabona, 12 p. mérő tatárka, 24 font só, 17 itce vaj, 60 rőf vászon vagy kender természetben, — sör és káposzta, mint fent. Az alapítványi tőke idővel kegyes hagyományokból tetemesen megszorodott, így nagyobb összegekkel hozzájárultak: gr. Königsseg Gusztáv (500 frt), Nejedly József nyitrai kanonok (500 frt), Madocsányi Antal (210 frt), Gyurgyovánszky Mária (168 frt) stb.

De lelkieben is gondoskodtak jobbágyaikról Jakusith Imre és vallásos neje Serényi Polixena; 1688-ban megállapították a plebániai templomban a sz. scapuláre társulatát, a karmelhegyi Szűz tiszteletére. Ugyanis a gróf kérelmére, mint a díszesen kiállított alapító okmány mondja, a karmeliták generálisa *Martialis a S. Paulo* 1687-ki jul. 6-án canonicen felállította a társulatot, ha különben máshonnan akadály nincsen; ez nem lévén

Haskó Jakab rozsoni vál. püspök, vágujhelyi prépost és Korompay Péter nyitrai püspöknek helynöke 1688. jun. 11-én az egyházmegyei hatóság nevében megerősítette, s végre jun. 20-án Fr. Archangelus a S. Joachimo, s Fr. Narcissus a S. Maria krakói karmeliták a plebániai templomba ünnepélyesen bevezettek. A társulat azonnal szép virágzásnak indult, ami leginkább a grófi család buzgótságának és jó példájának tudandó be. Nem csak a szegény jobbágyok siettek a társulatba beiratkozni, a Madocsányi, Benyovszky, Mednyánszky, Borsiczky, Iasszy, Jeszenszky, Terstyánszky, Baranyay stb. nemes családok mindakét nemű sarjaival is találkozunk a tagok között. A társulat belső szervezetét illetőleg, az elnök mindig a pruszkai plebánus volt; azután volt igazgató, aligazgató, 4—7 ülnök, titkár, másod titkár, pénztáros és két beteglátogató. A beiratkozott tagoknak kötelességei a következők voltak: 1. az arra felhatalmazott pap által megáldott scapulárét mindig testükön viselni; 2. állásukhoz mérten tisztaságot megtartani; 3. olvasni tudók naponta a Szűz Mária zsolozsmájának egy részét (hórárt) köteleztettek elmondani, akik nem tudtak olvasni 7 miatyánkot és 7 Üdvözlőgy Máriaat elimádkozni; 4. minden hónapban egy vasárnapon közös körmeneten részt venni; 5. bizonyos ünnepeken meggyónni és az oltári szentséghez járulni. — II. József ezen a vallásosságot és erkölcsöt emelő társulatot is megszüntette (1785.).

Nemsokára a társulat felállítását után Stetinay (ő maga nevét „Sözetina-i-nak írta) elköltözött ez árnyék világból, és utódja Gyürny András lett 1688. dec. havában.

1692-ben nov. 13-án meghalt gróf Jakusith Imre esaladjának utolsó férfi sarja, jobbágyainak szerető atyja. Végrendeletében úgy a plebániai valamint a kolostori templomról is bőkezűen megemlékezett. Jakusithnak volt egy bizalmas embere, barátja, ki egyszersmind jószágaira is felügyelt, névszerint Horváth Kisevith György. Kis idő múlva a gróf halála után villám becsapott az oroszlánköi várba, s épületeiben némi kárt okozott. Ezt megtekintendő Horváth fölment a várba, s átmenvén a szobákban egy megsértett ládát megpillantott, melyet csupa kíváncsiságból kinyitott. A ládában 12 ezüst serleg volt; a papiros, melybe begöngyölve voltak, mind elégett, de a serlegek sértetlenek maradtak egynek kivételével, melynek felső részéről egy lenese szemmagyságú volt leolvastva. E fölötti csodálkozásban oly sokáig elmélkedett, hogy besötétedett és ő a várban kénytelen volt éjszakázni. Éjjel amint uráért s barátjaért imádkoznék, egyszerre csak hallja hangját — anélkül, hogy látná — amint kéri őt, hogy tovább is imádkozzék érte és egyet-mást feleségének hírül vigyen; végre megmondja, hogy még egyszer felkeresi őt. Csakugyan bizonyos idő múlva egy éjjel — már a pruszkai kastélyban — fény támad Horváth szobájában, Jakusith megjelenik előtte fénylő fehér ruhában jelél, hogy már az örök dicsőségbe beköltözött. Nehogy kételkedjék Horváth a jelenség igaz voltában, Jakusith feltűnően ráteszi egyik kezét az ott álló és elefántcsonttal bevont szekrényre, s azután eltűnik. Reggel megnézőn Horváth a szekrényt, ott találta Jakusith kezének teljes lenyomatát. A jelt plehmezzel elfödte, és a dologról egyideig mélyen hallgatott; de később mégis csak szólt erről az özvegy grófnőnek, ez pedig a kéz lenyomatot több tekintélyes egyházi és világi férfiak megmutatta, s így aztán az eset köztudomásúvá lett. Midőn a gróf leánya Polixena, gróf Koháry Jánoshoz férjhez ment, ezen szekrényt magával vitte emlékül férje házába. Így adja elő a dolgot páter Terchovics Imre pruszkai guardian, ki ismét páter Ondrejkovics Lénárdtól, mint szemtanútól hallotta.

Két év múlva (1694. nov. 6-án) Serényi Polixena is követte férjét az örökkévalóságba, s mind a ketten a kolostori sirboltban várják a feltámadás napját. Tót nyelven irt végrendeleté-

ben a kis-bitsei, dlhopolei, petrovici jobbágyainak, nemkülönben a nagybitesei polgároknak összes hátralékos tartozásukat elengedi, és valamennyi jobbágyának azon évi, melyben meg fog halni, robot és tartozásokról felét. Különben kész pénzt, drágaságait és szerzett birtokait leányainak Teréznek (gr. Zichy Ádámné) és Polyxenának (gr. Koháry Jánosné) hagyományozta.

Miután Jakusithék csak férfira kapták az oroszlánköi uradalmat, a grófné halála után a birtok a kir. fiscusra szállott, de csak rövid időre. Már 1695-ki ápr. 26-án gróf Breuner Sigfried Kristóf és neje szül. Breuner Mari, Isabella, Borbála grófnők vették meg az uradalmat, ugyanazok, akik pár év előtt Illavát szereztek meg. Ez által az illavai, bellusi és pruszkai plebániák egy kegyuraság alá kerültek.

Mint kuriozumot megemlítem az 1699-ki főesperesi látogatásból, hogy a plebánus minden évben a pruszkai vargáktól egy pár eszimat szokott volt kapni. Ugyanezen év elején Gyürny más világra költözött vagy még januáriusban, de legkésőbb március közepéig.

U. é. március végén Gullik András vette át a plebániát. Milyen hivatalokat viselt volt ez ideig, forrásaim elégtelensége folytán nem mondhatom. Itteni plebánoskodása idejéből megemlítenő, hogy Breuner Mária Borbála grófnő alapítványt tett örök lámpára, lekötve oroszlánköi uradalmát mindenkorra, hogy e célra minden évben a templomnak 104 font olvasztott vaját szolgáltatasson; ezen kívül az egyháznak számos egyházi ruhát is ajándékozott. A sekrestyési állás akkortájt valószínűleg terheesebb, de díszesebb is lehetett. Ezt onnan következtetem, hogy midőn 1702-ben Smacho Jánost sekrestyésnek megválasztották, ez először az állást elfogadta, azután pedig elégtelennek mondván magát, arról leköszönt; a községi előjáróság 12 frtnyi büntetésben elmarasztalta és elvileg kimondta jövőre is, hogy mindenki, aki sekrestyésnek megválasztva ezen a község bizalmából és tiszteletéből kifolyó választást el nem fogadná, 12 forintot büntetésül fizessen. Gullik 1705. jan. 6-án halt meg.

Utódjáról *Dubniczay Istvánról* nem nagyon épületes dolgokat mond el forrásunk. Alig három hónapig működött itten és elemelvén a plebánia elég gazdag fundus instructusát, nem különben a könyvtár értékesebb részét — Gullik után sok jó könyv maradt — a teplai plebániára távozott 1705. március végén vagy április elején.

(Folyt. köv.)

Van szerencsénk üzleti barátainknak szíves tudomására hozni, hogy

Steiner Mór úr

szolgálatunkból kilépett, és annak helyébe

Fischhof József urat

a gabona bevásárlásával megbíztuk.

Árpád-gőzmalom.

Back Ernő.

HIRDETMÉNYEK

„Nyitramegyei Szemle“

részére

jutányos áron felvételnek a kiadóhivatalban,

Nyitrán, Papnevelde-utca 9. sz.

Egyházi és egyleti zászlók

Kitüntetve: Szeged 1876. — Szekesfehervár 1879. Deés 1879. — Budapest 1885., 1896.

Magyarország legrégebb egyházi szerek és zászlók gyára

Oberbauer Alajos utóda

József főherceg és Klotild főhercegné ö császári és királyi fenségeinek udvari szállítója

BUDAPEST, Váci-utca 14-ik szám.

Alapított 1863-ik évben.

Elismert megbízhatóság, pontos és szolid kiszolgálás.

Ajánlom dúsán felszerelt

egyházak és kápolnák berendezéséhez szükséges tárgyait

a legjutányosabb áron, a lehető legszebb kivitelben, nevezetesen:

= MISERUHA K A T, =
Pluviale, Dalmatika és Ornatuokokat.

Egyházi és társulati lobogók.

Tűzoltók, iskolágyermek, Maria-társulati, ipartársulati, dalegyleti és temetkezési egy-
leti zászlókat.

Szent szobrokat, csillárokat, ciborium és kelyheket.

Fali és oltárgyertyatartók és oltárlámpákat.

Monstranciák, stációképek, oltárok, úr-koporsókat stb. stb.

Régi ruhák javítását, valamint kelyhek, ciborium, monstrancia, oltárlámpák és oltár-
gyertyatartók megozústözését vagy megaranyozását elvállalom és olesón készítem el.

Nagy választék arany, ezüst és selyemhímzésekben, valamint himzett egyházi ruhákban.

Képes árjegyzéket és költségvetést kívánatra bérmentve küldök. 12-52.

Műhímezés

Templom és kápolna berendezések

Egyházi ruhák és fehérneműk

Malom-bérlet.

Nmlgú gróf Hunyady Imre úr nyitra-ivánkai 4 köre berendezett

vizi malma

1899. évi január hó 1-től kezdve hat (6) egymás-
utánni évre

haszonbérbe adatik.

Felvilágosítással szolgál és írásban benyújtandó ajánlatokat 1898.
évi szeptember hó 15-ig elfogad Úrményben

a központi hivatal.

Szőlőtrágya-kompozíciót

és szőlők alá való **mindennemű műtrágyá-
kat** elismert kitűnő minőségben ajánl

A „HUNGÁRIA“

műtrágya, kénsav és vegyi-ipar részvénytársaság

BUDAPEST, Váci-körút 21.

Részletes utasításokat kívánatra ingyen és bérmentve küld az igazgatóság.

Huszár István könyvnyomdája Nyitrán.

Valódi tisztta

TRENCSEÉNI BOROVIČSKA

Trencsenyegye,
N.-Bittse mellett.

kapható ifj. Buchcár Józsefnél, Royne,

Ára egy literes üvegnek 1 frt.

Három literétől föl — a pénz előleges beküldése után — literjét 1 frt 10 kron bérmentve szállítom. 1-13.